

TÜRKİYE'NİN AB-ÜYELİĞİ KONUSUNDA AVRUPA'NIN SÖYLEDİKLERİ KADAR SÖYLEYEME- DİKLERİ DE VAR ...

Dr. Hüseyin PEKİN (*)

Türkiye'nin AB-Üyeliği konusunda günümüze değin pek çok şey söylendi, yazıldı. Görünen odur ki bundan sonra da yine pek çok şey söylenecek, yazılacak. Bütün bu olup bitenin başlangıcı, Türkiye ile "Ortak Pazar" arasında "Ortaklık (Association) Anlaşması" kuran 1963 tarihli "Ankara Anlaşması"na dayanıyor. Ne varki nerede ise kırk yılı bulacak inişli-çıkışlı bir süreç sonunda Türkiye yönünden alınan yol bir arpa boyu kadar bile değil. Hiçbir somut sonuç alınmamış. Halbuki şimdilerde, ilk etapta **Polonya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti, Slovenya, Estonya ve Kıbrıs;** ardından da **Slovakya, Letonya, Litvanya, Romanya, Bulgaristan ve Malta'nın AB'ye üyelikleri ve müzakerelerin başlatılması** kararlaştırılmış durumda. Öte yandan **beş** Balkan ülkesinin, **Arnavutluk, Bosna, Hırvatistan, Makedonya ve Yugoslavya'nın Meira'da yapılacak AB-Zirvesi'nde potansiyel üye adayları** olarak açıklanması bekleniyor. Hâlen dahi pek çok konuda ve özellikle **demokrasi - Meşrutiyet** bağıntısı konusunda ciddi **eksiklikleri, "şeffaflık yetersizlikleri"** bulunan AB'nin iç sorunları doğaldır ki genişleme ile birlikte daha da sertleşecektir. Öyle ki Türkiye'nin de üye olmasıyla birlikte nüfusu 600 milyona, Parlamento sayısı da 700'e çıkmış bir AB'nin, **demokrasi ve şeffaflık** eksikliğini gidermek için başka mekanizmalar araması ve belki de, yurtdaşlarla merkezsel kurumların arasındaki boşluğu ulusal par-

(*) Hukukçu - Araştırmacı/İSVİÇRE

lamentolara ağırlık vererek kapatma olanağı sağlayacak yeni bir Anayasa gereğini duyması güncelleşecektir.

Özellikle, kendi doğu sınırlarını güvence altına almak için **Almanya'nın** öncülük ettiği kapsamlı bir genişlemeye **Jaques Delore** ve diğer bir kısım politikacıların kuşku ile bakmalarında fazla şaşılacak bir şey yok. Halbuki onların özledikleri "**Çekirdek Avrupa**" vizyonu, Almanya'nın ulusal çıkarlarına uygun düşmemektedir. Almanya yönünden doğuya ve güneydoğuya doğru genişleme bir lüks değil, tam tersine bir gerekliliktir. Sonra, bir kısım ülkelere "**İkinci sınıf üye**" gözüyle bakılması gerçek dışılığın ta kendisidir ve ahlak kurallarına da aykırıdır. Esasen böyle bir şey her şeyden önce "**hukuk eşitliği**" esasına dayalı "**AB - Hukuku**" na aykırı düşer. Bazı üye ülkelerin örneğin **Danimarka** ve **İngiltere'nin** dar kapsamlı bir **AB'den** yana olmalarının da fiili bir değeri olmaz. **AB**, üyelik yükümlülüklerini yerine getiren bir ülkeye kapılarını kapatamaz. Şu hâlde, bazılarının öne sürdükleri gibi, **Türkiye AB'ye** alınsa bile **ikinci sınıf üye işlemi** görür şeklindeki bir savın herhangi bir geçerliliği olamaz.

Hâl böyle olmakla birlikte, **AB'nin "Doğu'ya ve Güney-Doğuya genişlemesi"** çerçevesindeki bu gelişmeye karşılık 13. aday olarak **Türkiye'ye** istisnai ve özel bir işlem uygulandığı da bir gerçeklik. **Türkiye'nin** adaylığı resmen kabul ediliyor ama, giriş müzakerelerinin ne zaman başlayacağı belirlenmiyor, askıda bırakılıyor. Müzakerelerin başlatılması bir takım iç ve dış koşulların yerine gelmesine bağlı kınıyor. Halbuki aşağıdaki listede tüm açıklığıyla görüldüğü üzere (1), üç aşağı beş yukarı benzer koşullar, derece derece 12 aday ülke için de sözkonusu. **Onların durumunda**

(1) **Kaynak:** Pter Ludlow, "AB'nin Doğuya Genişlemesi Bir Zorunluluktur, lüks değildir" başlıklı makale, Tages-Anzeiger gazetesi, Zürih, 28 Ağustos 2000.

Not: Makalenin yazarı **Peter Ludlow**, **Brüksel'deki Avrupa Politik Etütler Merkezi'nin** (Center for European Policy Studies, CEPS) genel müdürüdür.

bu iç ve dış koşulların düzelmesi müzakerelerin başlayabilmesi için bir önkoşul sayılmıyor. Müzakereler sonunda koşulların düzeltilmesi için makul süreler tanınacak. Türkiye'den böyle bir olanak esirgeniyor. "Hele Sen biraz daha bekle, seninle de masaya oturma zamanı gelecek elbette!" deniliyor. Yâni ağzımıza bir parmak bal çalınıyor ve kırk yıllık avutmaca böylece sürüp gidiyor.

Tablo : AB'ye Aday Ülkelerin, Üyeliği Engelleyen Temel sorunları

**1. Grup
(Luxemburg Grubu)**

Derhal müzakerelere başlanılacak olan ülkelerin temel sorunları:

1. Estonya

Enflasyon, Rus azınlığın hakları.

2. Polonya

Tarım, Batıya göç, kömür ve demir endüstrilerinin sorunları.

3. Çek Cumhuriyeti

Demir ve çelik endüstrilerinin sorunları; Bankacılık sistemi.

4. Slovenya

Katma değer vergisi, servet biriktirme yasası.

5. Macaristan

Sağlık sistemi, subvansiyon yapılan ekonomi kollarının durumu.

6. Kıbrıs

Politik bölünme.

**2. Grup
(Helsinki Grubu)**

Müzakerelere sonra başlanılacak olan ülkelerin temel sorunları:

7. Letonya

Tarım, Rus azınlığın hakları.

8. Litvanya

Banka sistemi, özelleştirme, Rus yapısı atom santrallerinin güvenliği.

9. Slovakya

Macar azınlığın hakları, Rus yapısı atom santrallerinin güvenliği.

10. Romanya

Bankacılık sistemi, çingenelerin hakları.

11. Bulgaristan

Rus yapısı atom santrallerinin güvenliği, telif hakları.

12. Malta

Vergi reformu, bürokraside verimliliğin artırılması.

13. TÜRKİYE

Resmen aday üyedir. Bununla birlikte adaylık müzakerelerinin ne zaman başlayacağı belirsizdir.

Temel Sorunları:

İnsan hakları, Kıbrıs sorunu.

Görüldüğü gibi bu 12 aday ülkenin karşı karşıya bulunduğu temel sorunların pek çoğu bizimkilerden hiç te daha kolay çözümlenebilecek gibi değil (örneğin, AB'deki el emeğinin serbest dolaşımı kuralı çerçevesinde kitleler halindeki işsizlerin Polonya'dan Almanya'ya akın etmeleri sorunu gibi).

Listeden de görüldüğü üzere, iç koşullar yönünden Türkiye'nin önündeki engel, **insan hakları, demokratikleşme, ekonomik ve politik reformlar** yapılması gibi hiç te bize özgü olmayan, derece, derece başka Avrupa ülkelerinin de karşı karşıya oldukları koşullardır. Ve Türkiye, **AB - üyeliğinden tamamen bağımsız** olarak bütün bu alanlarda reformlar, iyileştirmeler yapmaya kararlı, uygulamalara girişen bir ülkedir. Dış koşullar denildiğinde akla gelen ise özellikle **Kıbrıs** konusu olup bu da çok yanlı uluslararası anlaşmalarda bir **hukuki statü**'ye bağlanmış bir konudur. Gelişmelere ayak uydurulması da tek yönlü olarak Türkiye'nin elin de olmayıp, bugüne kadar gelen süreç dahilinde çözüm yolları aranması normal sayılmalıdır.

Şimdi gelelim Avrupalılar'ın Türkiye'yi hepten dışlayıp dışlayamayacakları sorununa. Böyle bir olası soruya verilecek yanıt kesinlikle kocaman bir **HAYIR** olacaktır. Diğer başka nedenler de olmakla birlikte ilk planda akla gelebilecek üç temel neden vardır, gerekçe olarak:

- 1- Avrupa'nın Kafkaslardaki ve Orta Asya'daki doğal kaynaklara erişme gereksinimi. Bunlara en yakın ve taşınmasında destek sağlayabilecek en güvenilir ülke Türkiye'dir;
- 2- Avrupa'da endüstri alanı yapılacak toprak kalmamıştır. Orta Asya'nın geniş alanlarından, ucuz el emeğinden yararlanılmasında, oralarda yatırımlar yapılmasında, Avrupa'da akacak sığınmacıların yolunun kesilmesinde Türkiye köprü görevi yapacaktır;

3- Türkiye'nin insan potansiyeli ve askeri gücü gözardı edilememektedir. AB'nin askeri yönden yeniden yapılanmasında bu güçten yararlanılması herkese çok çekici gelmektedir.

İşte terazinin Türkiye tarafına doğru ağır basan bu etkenlerden dolayı Avrupa Türkiye'den vazgeçememekte, sadece boşalamaktadır. Ne varki, kafasının bir köşesinde saklı tuttuğu, açıkça söylemeye bir türlü cesaret edemediği başka şeylerin, kuruntuların da olduğu sezilmektedir. AB, bundan dolayı bocalıyor olmalıdır. Peki neler olabilir bu bir türlü ağza alınamıyan, zihnin bir köşesinde saklı tutulan nedenler?

Türkiye -AB ilişkileri konusunda ötedenberi yazılanların, yapılan yorumların satır aralarından okunduğuna ve AB - Kurumlarında çalışan bir kısım üst kademe bürokratların zaman, zaman basına yansıyan açıklamalarına göre, söylenilemeyenlerin şunlar olabileceği sonucuna varılmaktadır:

- 1- Türkiye'ye statü gereği ödenmesi öngörülebilecek yüksek miktardaki (gelişmişlik derecesine ve nüfus sayısına bağlı olarak hesaplandığından) "**uyum parası**"nın AB - ülkeleri vergi yükümlülülerince hoş karşılanmayacağı, şiddetli sosyal - siyasal çalkantılara neden olacağı korkusu;
- 2- **İşgücünün serbest dolaşımı** kuralının yürürlüğe girmesiyle birlikte Türkiye'den Avrupa'ya (özellikle de Almanya'ya) işsizler akınının başlayacağına kesin gözüyle bakılması ve bundan son derece ürkülmesi;
- 3- Ve nihayet bir de konunun politik yönü vardır ki, bu engel de en azından baştaki iki engel kadar önemlidir. AB - Parlamentosu'na girecek olan Türk parlamenterlerin sayısının fazlalığının siyasal dengeleri altüst etmesinden korkulmaktadır. Bir diğer siyasal riziko da, ABD'nin Türkiye aracılığı ile AB üzerindeki etkisini arttırması olasılığı ve dolayısıyla AB'nin ABD karşısında bağımsızlığının zedelenmesi korkusu.

Artık daha fazla bir şey söylemeye gerek yok sanırız. Bütün bu açıklamalardan sora, Türkiye'nin AB - Üyeliğinin olumlu ya da olumsuz ne gibi süprizlerle karşı karşıya gelebileceğini varın siz öngörebilin bakalım! Ama yine de bizler karamsar olmıyalım, konu ile uğraşan yöneticilerimize başarılar dileyelim!